

ВЕЛИКО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

а.е.№ 889

Протокол от заседание на Комисията за изработване на проект за Конституция на България при Великото народно събрание, с приложен проект за второ четене и доклад, във връзка с редакционни бележки и предложения.

3.06.1991 г.

1991 г.
Съдържа 62 листа

4

ВЕЛИКО НАРОДНО СЪБРАНИЕ
Комисия за изработване на проект за Конституция
на България

ПРОТОКОЛ

На 3 юни 1991 г. се проведе заседание на Комисията за изработване на проект за Конституция на България при

ДНЕВЕН РЕД:

Обсъждане на проект за Конституция на България.

Към протокола се прилага списък на присъствувалите членове на комисията.

Заседанието беше открито в 10 ч. и 30 м. и ръководено от заместник-председателя на Комисията за изработване на проект за Конституция на България господин Любен Корнезов.

Редакционните бележки и предложенията, направени на заседанието, са нанесени на проекта за Конституция на България.

(Закрито в 13 ч.)

ЗАМ.-ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
КОМИСИЯТА ЗА ИЗРАБОТВАНЕ
НА ПРОЕКТ ЗА
КОНСТИТУЦИЯ НА БЪЛГАРИЯ:

(Л. Корнезов)

Т. Келер

Проект!

К О Н С Т И Т У Ц И Я НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

ПРЕАМБЮЛ

Ние, представителите на българския народ, избрани в Седмото Велико Народно събрание, прогласяваме волята си да създадем демократична, правова и социална държава, основана върху народовластието и съгласието.

Ние заявяваме, че в тази Конституция възприемаме общочовешките идеали и ценности: мир, свобода, хуманизъм, равенство, справедливост, търпимост.

Ние издигаме като висш принцип правата на личността, нейното достойнство, неприкосновеност и сигурност.

Въодушевени от желанието да съхраним националното си и държавно единство, да спазваме Конституцията, законите, Международната Харта за правата на човека и международното право, ние заявяваме стремежа си да бъдем равноправен член на обединена Европа и международната общност.

В името на тези ценности и принципи, ние приемаме тази Конституция.

Глава първа
ОСНОВНИ НАЧАЛА

Чл.1. (1) България е демократична република с парламентарно управление.

(2) Цялата държавна власт произтича от народа. Тя се осъществява непосредствено от него и чрез органите, предвидени в тази Конституция.

(3) Никоя част от народа, политическа партия или друга организация, държавна институция или отделна личност не може да присвоява осъществяването на народния суверенитет.

Чл.2. (1) Република България е единна държава с местно самоуправление. В нея не се допускат автономни териториални образувания.

(2) Териториалната цялост на Република България е неприкосновена.

Чл.3. Официалният език в Републиката е българският. Неговото използване в държавните учреждения, (и публичните отношения) е задължително.

Чл.4. (1) Република България е правова държава. Тя се управлява точно според Конституцията и законите в страната.

(2) Република България гарантира живота, достойнството и правата на личността и създава условия за свободното развитие на гражданите и на гражданското общество.

*и няма значение за
може да и друга държава.*

Чл.5. (1) Конституцията е върховен закон. *Нейните* ~~Разпоредби~~ *ат К.* имат непосредствено действие.

*до
гласи -
40*

(2) Основните обществени отношения се уреждат със закон, който не може да противоречи на Конституцията.

(3) Законът се прилага точно и еднакво спрямо всички.

*до
не
свързано*

(4) Законът няма обратна сила, освен когато това изрично е предвидено и при условие, че се създават по благоприятни последици за гражданите.

*и
свързано*

(5) Международните договори, *в фазата на ратификацията* ратифицирани по законодателен ред в съответствие с чл.87 от Конституцията, влезли в сила и обнародвани, са част от вътрешното право на Република България. Те имат предимство *в изград. акт* пред нормите на вътрешното законодателство, които им противоречат.

*до
не
не (т.к.
не е свързано)*

(6) Всички нормативни актове се публикуват и влизат в сила три дни след обнародването им, освен когато в тях е определен друг срок.

Чл.6. (1) Всички хора се раждат свободни и равни по достойнство и права.

(2) Всички граждани са равни пред закона. Не се допускат никакви привилегии или ограничения в правата, основани на раса, народност, етническа принадлежност, пол, произход, религия, образование, убеждения, политическа принадлежност, лично и обществено положение или имотно състояние.

Чл.7. Държавата отговаря за вредите, причинени от незаконни актове или действия на нейни органи и длъжностни лица.

Чл.8. Държавната власт се осъществява чрез разделянето ѝ на законодателна, изпълнителна и съдебна.

Чл.9. Въоръжените сили гарантират суверенитета и независимостта на страната, защитават нейната териториална цялост.

Чл.10. Изборите, (както и) националните и местните референдуми се произвеждат ⁸²⁷ на основата на всеобщо, равно и пряко избирателно право с тайно гласуване.

Чл.11. (1) Политическият живот в Република България се основава на принципа на политическия плурализъм.

(2) Нито една политическа партия и идеология не може да се обявява или утвърждава за държавна.

и политически
(3) Партиите съдействуват за ^{изразяване} формиране на политическата воля на ^{гражданин} народа. Те могат да се създават свободно, като вътрешната им организация трябва да съответствува на демократичните принципи. Редът за образуване и прекратяване на политически партии, както и условията за тяхната дейност, се уреждат със закон.

(4) Не могат да се създават политически партии на етническа, расова ~~и~~ и верска основа, както и такива, които си поставят за цел насилствено завземане на държавна власт, или проповядват етническа, расова или верска вражда.

*Същ.,
всички
и изгод.*
Чл.12. (1) Сдруженията на гражданите служат за задоволяване и защита на техните интереси.

6.2.72
(2) Синдикалните организации доброволно обединяват работници и служители за защита на техните професионални интереси.

6

(3) ~~Организацията и дейността на сдруженията и синдикалните организации се основават на демократични принципи.~~

(4) Сдруженията на гражданите, включително и синдикалните, не могат да си поставят политически цели и да извършват политическа дейност, присъщи на политическите партии.

~~Чл.13.~~ (1) Религиозните институции са отделени от държавата.

(2) Вероизповеданията са свободни. Тяхната дейност и изпълнението на обредите им не могат да противоречат на законите и добрите нрави.

откъдето - К.С.
и - откъдето
(3) Източноправославното вероизповедание е традиционна религия в Република България. *е*

(4) Религиозните общности и институции, както и верските убеждения не могат да се използват за политически цели.

Чл.14. Семейството, майчинството и децата са под закрилата на държавата.

Чл.15. Република България осигурява всеобхватно опазване на околната среда, с цел да предпази човека от вредни въздействия, да съхрани разнообразието на живата природа и природните дадености на страната за сегашните и бъдещите поколения.

Чл.16. (1) Трудът като източник на лично и обществено благополучие се гарантира и защитава от закона.

(2) ~~Дълг на всеки гражданин е по свой избор и възможност да съдействува за материалния и духовния напредък на обществото.~~

*Национална
сфера на управление*

4

Чл.17. (1) Правото на собственост се гарантира и защитава от закона.

(2) Собствеността е частна и публична.

(3) Частната собственост е неприкосновена.

(земе и крайбрежия)

(4) Режимът на различните обекти на държавна собственост се

определя със закон.

(5) Принудителното отчуждаване на частна и друга соб-

ственост за държавни и ^{публични} обществени нужди може да става само въз основа на закон при доказана обществена потребност след предварително и справедливо обезщетение.

Чл.18. (1) Подземните богатства; крайбрежната плажна ивица; водите, горите и пътищата с национално значение, са **изключителна държавна собственост.**

(2) Със закон може да се установява държавен монопол върху железопътния транспорт, **производството на ядрена енергия, оръжие, взривни и силно упойващи вещества.**

(3) Държавата осъществява върху континенталния шелф и в изключителната икономическа зона суверенни права за проучване, разработване, използване, опазване и стопанисване на биологичните, минералните и енергийните ресурси на тези морски пространства.

(4) **Държавата упражнява суверенни права върху радиочестотния спектър и ^{позиционен за геопозиционен} стационарната орбита, определени с международни споразумения.**

(5) Редът и условията, при които държавата предоставя концесии на обектите по ал.1, 3 и 4 се уреждат със закон.

(6) Държавните имоти се стопанисват и управляват в интерес на гражданите и на цялото общество.

Чл.19. (1) Икономиката на Република България се основава на свободната стопанска инициатива и пазарните отношения.

(2) Законът създава и гарантира на всички граждани и юридически лица равноправни условия за стопанска дейност, като предотвратява монополизма и нелоялната конкуренция и защитава потребителя.

(3) Инвестициите и стопанската дейност на българските и чуждестранните граждани и юридически лица се закрилят от закона.

(4) Законът създава условия за коопериране и други форми на сдружаване на гражданите за постигане на икономически и социален напредък.

Чл.20. (1) Земята е основно национално богатство, което се ползва с особени грижи и закрита охрана на държавата и обществото.

(2) Обработваемата земя може да се използва само за селскостопански цели. Промяната на нейното предназначение се допуска по изключение при доказана обществена нужда и при условия, определени със закон.

Чл.21. Чуждестранни граждани и юридически лица не могат да придобиват право на собственост върху земя. При определени от закона условия те могат да придобиват право на ползуване, право на строеж и други вещни права.

ВАРИАНТ: чл.21

Чл.21. Чуждестранни граждани и юридически лица могат да придобиват право на собственост и други вещни права върху земя само при условия и ред, определени със закон.

Чл.22. Държавата създава условия за свободното развитие на науката, културата и изкуствата и ги подпомага. Тя се грижи за опазването на паметниците на културата.

ако
ва
са

Чл.23. (1) Република България осъществява своята външна политика в съответствие с принципите и нормите на международното право.

(2) Основна ^ицел^е на външната политика на Република България е ~~осигуряването~~ на националната сигурност, ^иполитическата независимост на страната, благоденствието и основните права и свободи на всеки български гражданин, както и ~~да~~ съдейства ^{не} за установяването на справедлив международен ред.

Глава втора

ОСНОВНИ ПРАВА И ЗАДЪЛЖЕНИЯ НА ГРАЖДАНИТЕ

Чл.24. (1) Български гражданин е всеки, на който поне единият родител е български гражданин, или който е роден на територията на Република България, ако не придобива друго гражданство по произход. Българското гражданство може да се придобие и по натурализация.

(2) Лица от български произход придобиват българско гражданство по облекчен ред.

(3) Български граждани ^и по рождение не може да бъде лишен от българското си гражданство.

(4) Гражданин на Република България не може да бъде изгонен от нея или предаден на друга държава.

(5) Българските граждани, ^и ~~намиращи~~ ^{на} се в чужбина, се закрилят от Република България.

Чл.25. (1) Гражданите на Република България, където и да се намират, имат всички права и задължения по тази Конституция.

(2) Чужденците, които пребивават в Република България, имат всички права и задължения по тази Конституция с изключение на правата и задълженията, за които се изисква българско гражданство.

Чл.26. (1) Чужденците, които пребивават в страната на законно основание, не могат да бъдат изгонвани или предавани на друга държава против тяхната воля, освен при условията и реда посочени от закона.

(2) Република България **дава убежище** на чужденци, които са преследвани заради своята политическа дейност или в защита на международнопризнати права и свободи.

(3) Условията и редът за **даване на убежище** се уреждат със закон.

Чл.27. (1) Всеки има право на живот. Посегателството върху човешкия живот се наказва като най-тежко престъпление.

ВАРИАНТ за ал.2

ВАРИАНТ I: Смъртно наказание не се допуска.

41

ВАРИАНТ II: Смъртното наказание не се допуска в мирно време.

ВАРИАНТ III: Смъртното наказание се допуска по изключение и само за престъпления, свързани с умишлено лишаване от живот.

ВАРИАНТ IV: Да отпадне ал.2

Чл.28. (1) Никой не може да бъде подлаган на мъчение, ~~или~~ на жестоко, безчовечно или унижително отношение ~~или на насилствена асимилация~~.

(2) Никой не може да бъде подлаган на медицински, научни или други опити без негово доброволно ^{и съгласие} съгласие.

Чл.29. (1) Всеки има право на лична свобода и неприкосновеност.

(2) Никой не може да бъде задържан, подлаган на оглед, обиск или на друго посегателство на личната му неприкосновеност, освен при условията и по реда, посочени от закона.

(3) В изрично посочените от закона неотложни случаи компетентните държавни органи могат да задържат гражданин, за което незабавно уведомяват органите на съдебната власт. В срок от 24 часа от задържането органът на съдебната власт се произнася по неговата законосъобразност.

(4) Всеки може да се ползува от адвокатска защита от момента на предявяване на обвинението, а ако е задържан - от момента на задържането.

(5) Всеки има право да се среща насаме с лицето, което го защитава. Тайната на тези съобщения е неприкосновена.

Чл.30. (1) Всеки обвинен в престъпление се предава на съдебните власти ~~във възможно най-кратък срок~~.

62/62
в к
не
журнал

(2) Никой не може да бъде принуждаван да се признава за виновен, *нико да бъде осъден само въз основа на самопризнание.*

(3) Обвиняемият се смята за невинен до *предишване* доказване на противното с влязла в сила присъда.

(4) Не се допускат ограничения на правата на обвиняемия, надхвърлящи необходимото за осъществяване на правосъдието.

(5) За лишените от свобода се създават условия за осъществяване на основните им права, които не са ограничени от действието на присъдата.

(6) ~~Изпълнение на~~ наказанието лишаване от свобода се *изпълнява* осъществява единствено в местата определени от закона.

в тежест
в к
жк

(7) Не се погасява по давност наказателно преследване и изпълнението на наказанието по отношение на престъпления против мира и човечеството.

в тежест

Чл.31. (1) Личният живот на гражданите е неприкосновен. Всеки има право на защита срещу незаконна намеса в личния и семейния му живот и срещу посегателство върху неговата чест, достойнство и добро име.

(2) Никой не може да бъде следен, фотографиран, филмиран, записван или подлаган на други подобни действия без негово знание или въпреки неговото изрично несъгласие, освен ако тези действия са разрешени от закона.

Чл.32. (1) Жилището е неприкосновено. Без съгласието на обитателя никой не може да влиза в жилището му или да остава там, освен в случаите изрично посочени в закона.

(2) Влизане или оставяне в жилището без съгласие на неговия обитател и без разрешение на съдебните власти се допуска само за предотвратяване на непосредствено предстоящо или започнало престъпление, за залавяне на извършителя му, както и в случаите на крайна *необходима защита* *създа* *необходимост.*

(3) Достъп до жилището се осигурява за компетентните органи в предвидените от закона случаи, свързани с тяхната дейност по охрана на живота и здравето на гражданите, предотвратяване на ~~обществени~~ бедствия или извършване на контролни, технически и данъчни проверки.

Чл.33. (1) Свободата и тайната на кореспонденцията и на други съобщения са неприкосновени.

(2) Изключения от това правило се допускат само, когато това се налага за разкриване или предотвратяване на тежки престъпления с разрешение на ^{съд} съдебните власти.

Чл.34. (1) Всеки има право свободно да избира своето местожителство, да се придвижва на територията на страната и да напуска нейните предели. Ограничения на тези права се допускат със закон само за защита на националната сигурност, народното здраве и правата и свободите на други граждани.

(2) Всеки български гражданин има право да се завръща в страната.

Чл.35. (1) Изучаването и ползуването на българския език е право и задължение на българските граждани.

(2) Гражданите от небългарски произход освен задължителното изучаване на българския език имат право да изучават и ползват своя език.

Чл. 36

Чл.36. (1) Свободата на съвестта, на избора на вероизповедание и на религиозни или атеистични възгледи е ненакърнима. **Държавата** съдействува за създаване на търпимост и уважение в отношенията между вярващите от различните вероизповедания и между вярващи и невярващи.

Свободата на съвестта

(2) Свободата на съвестта и вероизповеданията не може да бъде насочена срещу националната сигурност, обществения ред, народното здраве и ~~или морала~~ ^{и срещу пробата} и свободите на другите граждани.

Мандат

Чл.37. Никой не е длъжен да дава сведения за свои или чужди убеждения, нито да бъде принуждаван, преследван или ограничаван в правата си заради тях.

Чл.38. (1) Всеки има право да изразява мнение и да го разпространява чрез слово - писмено или устно, звук или изображение.

за призоваване към

(2) Това право не може да се използва за накърняване на правата и доброто име на другото ~~и на добрите нрави~~ ^{както и за} насилствено изменение на конституционно установения ред, извършване на престъпления, разпалване на ~~расова, етническа, национална и религиозна~~ вражда, или към насилие над личността.)

Ев. 6/6

Свободата

м. м. 8. Ве

Чл.39. (1) Печатът и другите средства за масово осведомяване са свободни и не подлежат на цензура.

*al 6
m. 55*

15

не се може да се върне

(2) Спирането и конфискацията на печатно издание се допуска само въз основа на акт на съдебната власт ^{и само} в случаите по чл.38, ал.2. Ако в срок от ⁴⁸ 24 часа не последва конфискация, спирането ~~спира~~ ^{преуспява във дейси-} ~~ва~~ ^{визия си.}

Чл.40. (1) Всеки има право да търси, получава и разпространява информация. Упражняването на това право не може да бъде насочено срещу правата и доброто име на другите граждани, както и срещу националната сигурност, обществения ред, народното здраве и морал. *свобода*

(2) Гражданите имат право на информация от държавни органи и учреждения по въпроси, които представляват за тях законен интерес ^{Ако} информацията не е държавна тайна или служебна тайна, или не засяга чужди права.

Чл.41.(1) Гражданите, навършили 18 години, с изключение на поставените под запрещение и изтърпяващите наказание лишаване от свобода имат право да избират държавни и местни органи и да участвуват в допитване до народа:

(2) Организацията и редът за произвеждане на избори и референдуми се определя със закон.

Чл.42. (1) Гражданите имат право да се събират мирно, без оръжие на събрания и манифестации.

(2) Редът за организиране и провеждане на събрания и манифестации се уреждат със закон.

Чл.43. (1) Гражданите могат свободно да се сдружават при условия и ред посочени в закона.

(2) Забраняват се организации, чиято дейност е насочена срещу суверенитета, териториалната цялост на страната и единството на нацията, ~~към разпалване на расова, национална, етническа или религиозна вражда~~, към нарушаване на правата и свободите на гражданите, както и организации, които създават тайни или военизирани структури, или се стремят да постигнат целите си чрез насилие.

(3) Законът определя организациите, които подлежат на регистрация, редът за тяхното прекратяване, както и взаимоотношенията им с държавата.

Чл.44. Гражданите имат право на жалби, предложения и петиции до държавните органи.

Чл.45. (1) Бракът е ^{доброволен административен} ~~свободен~~ съюз между мъж и жена. (Законен е само гражданският брак) -

(2) Съпрузите имат равни права и задължения в брака и семейството.

(3) Формата на брака, условията, редът за неговото сключване и прекратяване, личните и имуществени отношения между съпрузите се уреждат със закон.

Чл.46. (1) Отглеждането, възпитанието и обучението на децата до навършване на пълнолетие е право и задължение на техните родители, настойници и попечители.

(2) Жената-майка се ползва с особена закрила и грижа на държавата, като ѝ се осигурява отпуск преди и след раждане, безплатна

акушерска и медицинска помощ, облекчаване на труда и други социални помощи.

(3) Родените извън брака имат равни права с родените от брака.

(4) Децата, останали без грижа от страна на свои близки, се намират под закрила на обществото и държавата.

(5) Условието и редът за ограничаване или отнемане на родителските права се уреждат със закона.

Чл.47. (1) Гражданите имат право на труд. Държавата се грижи за създаване на условия за осъществяването на това право съобразно образованието и квалификацията на гражданите.

от правата (?) (с) кол

когато ?

(2) Държавата създава условия за осъществяване на правото на труд на лицата с физически и психически увреждания.

(3) Всеки гражданин свободно избира своята професия и мястото на работа.

(4) Никой не може да бъде заставян да извършва принудителен труд.

(5) *Работниците и служителите* (Работещите) *имат право на здравословни и безопасни условия на труд, на справедлива заплата и еднакво възнаграждение за равностойна работа, както и на почивка, при условия и ред, определени в закона.*

(ц)

свободен избор

Чл.48. Трудещите се имат право на стачка. Това право се осъществява при условия и ред определен със закон.

Чл.49. (1) Гражданите имат право на социално осигуряване и подпомагане.

Handwritten: Държавата осигурява социално осигуряване
(2) Държавата осигурява социално осигуряване лицата останали временно без работа, при условия и ред, определени в закона.

(3) Нетрудоспособни, социалнослаби стари хора, които нямат близки и не могат да се издържат от своето имущество се намират под особена закрила на държавата.

Чл.50. Дарителската дейност се насърчава. Тя се ползва с данъчни облекчения.

Чл.51. Правото на наследяване се признава и гарантира от държавата.

Чл.52. Държавата насърчава спестяванията. Тайната на влоговете се гарантира.

Чл.53. (1) Гражданите имат право на безплатно медицинско обслужване в държавните здравни заведения при определените в закона условия.

(2) Държавата закриля здравето на гражданите и насърчава развитието на туризма и спорта.

(3) Никой не може да бъде подлаган на принудително лечение и на санитарни мерки, освен в определените от закона случаи.

(4) Държавата осъществява контрол върху всички здравни заведения, както и върху производството и търговията с лекарствени средства и медицинска техника.

(5) Здравеопазването се финансира от бюджета, от лични и колективни осигуровки и от други източници.

Чл.57. Всеки гражданин има право на защита, когато са нарушени или застрашени негови права или законни интереси. **В държавните учреждения той може да се явява и със защитник.**

Чл.58. (1) Основните права на гражданите са неотменими.

(2) Не се допуска злоупотребата с права, както и тяхното упражняване, ако те накърняват права и законни интереси на други.

(3) При обявяване на война, на военно или извънредно положение със закон може да бъде временно ограничено упражняването на отделни права на гражданите с изключение на правата, предвидени в чл.27, ал.1, чл.28, чл.30, ал.1,2,3, и чл.36.

чл. 31 ал. 1

Чл.59. (1) Гражданите са длъжни да спазват и изпълняват Конституцията и законите. Те са длъжни да уважават правата и законните интереси на другите.

(2) Религиозните и други убеждения не са основание за отказ да се изпълняват задълженията, установени в Конституцията и законите.

Чл.60. (1) Защитата на Отечеството е дълг и въпрос на чест за всеки български гражданин. Измяната и предателството към Отечеството са най-тежки престъпления и се наказват с цялата строгост на закона.

(2) Изпълнението на воинските задължения, условията и редът за освобождаването от тях или за замяната им се уреждат със закон.

Чл.61. (1) Гражданите са длъжни да плащат данъци и такси установени със закон, съобразно техните доходи и имущество.

(2) Данъчни облекчения и утежнения могат да се установяват със закон само за насърчаване или ограничаване на определени дейности.

Чл.62. Гражданите са длъжни да оказват съдействие на държавата и обществото в случай на природни и обществени бедствия при условия и **ред**, определени от закона.

Глава трета
НАРОДНО СЪБРАНИЕ

Чл.63. Народното събрание осъществява законодателната власт и упражнява парламентарен контрол.

Чл.64. Народното събрание се състои от 200 народни представители.

Чл.65. (1) Народното събрание се избира за срок от четири години.

(2) В случай на война, военно или друго извънредно положение, настъпили по време или след изтичане на мандата на Народното събрание, срокът на пълномощията му се продължава до прекратяването на тези обстоятелства.

(3) Избори за ново Народно събрание се произвеждат най-късно два месеца след прекратяване на пълномощията на предишното.

Чл.66. (1) За народен представител може да бъде избран български гражданин, навършил 21 години, който не е поставен под запрещение и не изтърпява наказание лишаване от свобода и няма друго гражданство.

25
...
31 н. (месе)
...
...
...
...
...
...
...
...

(2) Кандидатите за народни представители, които заемат определени от закона държавни длъжности, преустановяват изпълнението им след регистрацията си.

Чл.67. Законността на изборите може да се оспори пред Конституционния съд по реда определен в Избирателния закон.

Чл.68. (1) Народните представители представляват не само своите избиратели, а и целия народ. Обвързването със задължителен мандат е недопустимо.

~~с д-р. Сиде
...
...
...~~

(2) Народните представители действуват въз основа на Конституцията и законите в съответствие със своята съвест и убеждение.

Чл.69. (1) Народните представители не могат да изпълняват друга държавна длъжност, да бъдат избирани в органите на управление на стопански организации, както и да извършват друга платена постоянна професионална дейност.

(2) Народен представител избран за министър, преустановява да изпълнява правомощията си за времето, през което е министър.

Чл.70. Народните представители не носят наказателна отговорност за изказаните от тях мнения и за гласуванията си в Народното събрание.

Чл.71. Народните представители не могат да бъдат задържани и срещу тях не може да бъде възбудено наказателно преследване освен за тежки престъпления и то с разрешение на Народното събрание, а когато то не заседава - от Председателя на Народното събрание. Разрешение за задържане не се иска при заварено тежко престъпление, в който случай незабавно се известява Народното събрание, а ако то не заседава - Председателя на Народното събрание.

Чл.72. Народните представители получават възнаграждение, чийто размер се определя от Народното събрание.

Чл.73. (1) Пълномощията на народния представител се прекратяват предсрочно при:

1. смърт;

2. подаване на оставка пред Народното събрание;

3. влизане в сила на присъда, с което е наложено наказание лишаване от свобода за умишлено престъпление;

4. установяване на неизбираемост или несъвместимост.

(2) В случаите на т.2 и 3 решението се приема от Народното събрание, а случаите на т.4 - от Конституционния съд.

Чл.74. Организацията и дейността на Народното събрание се осъществяват въз основа на Конституцията и на правилник, приет от него.

Чл.75. Народното събрание е постоянно действащ орган. То само определя времето, през което не заседава.

Чл.76. Новоизбраното Народно събрание се свиква на първо заседание от президента на републиката най-късно един месец след избирането му.

Чл.77. (1) Първото заседание на Народното събрание се открива от най-възрастният присъстващ народен представител.

(2) На първо заседание народните представители полагат клетва: "Заклевам се в името на Република България да спазвам точно Конституцията и законите на страната и във всичките си действия да се ръководя от интересите на народа. Заклех се".

(3) На същото заседание Народното събрание избира председател и заместник председатели.

Чл.78. (1) Председателят на Народното събрание:

- 1. представлява Народното събрание;
- 2. предлага проект за дневен ред на заседанията;

3. открива, ръководи и закрива заседанията на Народното събрание и осигурява реда при провеждането им;

4. удостоверява с подписа си съдържанието на приетите от Народното събрание актове;

5. организира международните връзки на Народното събрание.

(2) Заместник-председателите на Народното събрание подпомагат председателя и осъществяват възложените им от него дейности.

Чл.79. Народното събрание се свиква на заседания от председателя на Народното събрание:

1. по негова инициатива;

2. по искане на 1/5 от народните представители;

3. по искане на президента;

4. по искане на Министерския съвет.

Чл.80. (1) Народното събрание избира из своя състав постоянни и временни комисии.

(2) Постоянните комисии подпомагат дейността на Народното събрание и упражняват от негово име парламентарен контрол.

(3) Временни комисии се избират по въпроси, които нямат постоянен характер, както и за проучвания и анкети.

Чл.81. Длъжностните лица и гражданите, когато бъдат поканени, са длъжни да се явят пред парламентарните комисии и да им предоставят изискваните от тях сведения и документи.

Чл.82. (1) Народното събрание може да приема решения, когато в залата присъствуват повече от половината народни представители.

Видан -
хис
(2) Народното събрание приема законите и другите актове с мнозинство повече от половината от присъстващите народни представители, освен когато Конституцията изисква друго мнозинство.

(3) Гласуването е лично и явно, освен когато Конституцията предвижда или Народното събрание реши то да бъде тайно.

Чл.83. Заседанията на Народното събрание са открити. По изключение Народното събрание може да реши те да бъдат закрити.

Чл.84. (1) Министрите могат да участвуват в заседанията на Народното събрание и на парламентарните комисии. По тяхно искане те се изслушват с предимство.

(2) Народното събрание и парламентарните комисии могат да задължат министрите да се явяват на техни заседания и да отговарят на поставени въпроси.

Чл.85. Народното събрание:

1. приема, изменя, допълва, отменя и тълкува законите;
2. приема държавния бюджет и отчета за изпълнението му;
3. установява данъците и определя техния размер;

4. насрочва избори за Президент на Републиката;

5. избира и освобождава министър-председателя и по негово предложение - членовете на Министерския съвет;

6. по предложение на министър-председателя създава, преобразува и закрива министерства;

7. избира и освобождава председателя на Българската народна банка и ръководители на други ведомства, определени със закон;

8. дава съгласие за сключване на договори за държавни заеми;

9. решава въпросите за обявяване на война и за сключване на мир;

10. разрешава изпращането и използването на български въоръжени сили извън на страната;

11. по предложение на президента обявява военно или друго извънредно положение на цялата територия на страната или на част от нея;

12. приема решение за произвеждане на национален референдум;

13. дава амнистия;

14. Учредява ордени и медали;

15. Определя официалните празници.

а 109 (2)
↑

Чл.86. Народното събрание може да поиска от президента да го информира по определени въпроси на вътрешната и външната политика.

Чл.87. (1) Народното събрание ратифицира и денонсира със закон международните договори, които:

1. имат политически или военен характер;

2. се отнасят до участието на Република България в международни организации;

3. предвиждат коригиране на границата на Република

България;

4. съдържат задължения за ^{финанси}финансите на държавата;

5. предвиждат участие на държавата в арбитражно или съдебно уреждане на международни спорове;

6. се отнасят до основни права на човека;

7. засягат действието на закона или изискват мерки от законодателен характер за тяхното изпълнение;

8. изрично предвиждат ратификация.

(2) Ратифицираните от Народното събрание договори могат да бъдат изменяни или денонсирани само по реда, посочен в самите договори или в съответствие с общопризнатите норми на международното право.

(3) Международни договори, които предвиждат изменение на територията на Република България, подлежат на ратификация от Великото Народно събрание.

(4) Сключването на международни договори, които изискват изменения в Конституцията, трябва да бъде предшествувано от приемането на тези изменения.

Чл.88. Народното събрание приема закони, решения, декларации и обръщания.

Чл.89. (1) Право на законодателна инициатива има всеки народен представител и Министерският съвет. *(и Президентът)*

(2) Законопроектът за държавния бюджет се изготвя и внася от Министерския съвет.

Чл.90. (1) Законите се обсъждат и приемат с две гласувания, които се извършват на отделни заседания. Народното събрание може да реши по изключение двете гласувания да се извършват в едно заседание.

(2) *Останалите* ~~Останалите~~ актове на Народното събрание се приемат с едно гласуване.

Чл.91. (1) Народното събрание може да упълномощи Министерския съвет да издава постановления със силата на закон по въпроси, които не засягат основните права и задължения на гражданите, данъчното облагане, формата на управление и държавното устройство.

(2) Упълномощаването се извършва със закон, в който се определя предметът, обхватът и срокът на предоставяните правомощия, както и принципите и критериите, към които Министерския съвет да се придържа при тяхното осъществяване.

(3) Министерският съвет не може да прехвърля предоставени по този ред правомощия.

50

(4) Народното събрание контролира спазването на изискванията по предходните алинеи.

ВАРИАНТ Чл.91 да отпадне

Чл.92. (1) Една пета от народните представители може да предложи на Народното събрание да гласува недоверие на Министерския съвет или на отделен министър. Предложението е прието, когато за него са гласували повече от половината от всички народни представители.

(2) Когато Народното събрание гласува недоверие на министър-председателя или на Министерския съвет, министър-председателят е длъжен да подаде оставката на Правителството.

(3) Когато Народното събрание гласува недоверие на отделен министър, той е длъжен да подаде оставка.

(4) Когато Народното събрание отхвърли предложението за гласуване на недоверие на Министерския съвет, ново предложение за недоверие не може да бъде направено в следващите шест месеца на същото основание.

Чл.93. (1) Народните представители имат право на въпроси и да отправят питане до Министерския съвет или до отделни министри, които са длъжни да отговорят.

(2) По предложение на 1/5 от народните представители по питането стават разисквания и се взема решение.

Чл.94. (1) Народното събрание създава Сметна палата, която осъществява контрол за изпълнението на бюджета.

(2) Организацията, правомощията и редът за дейност на Сметната палата се уреждат със закон.

Глава четвърта
ВЕЛИКО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

(Ve!)

200 души, избрани
сериозно
душе,
не адвокат
забори!

Чл.95. Великото Народно събрание се състои от народните представители в Народното събрание и 200 души народни представители допълнително избрани по общия ред.

Чл.96. Велико Народно събрание:

1. приема, изменя и допълва Конституцията на Република България;

2. решава въпроса за изменение на територията на Република България и ратифицира международните договори, предвиждащи такива изменения.

Чл.97. (1) Правото да се предлага изменение и допълнение на Конституцията принадлежи на една четвърт от народните представители.

(2) Предложението за изменението на територията на Република България се прави от Министерския съвет.

Чл.98. Великото Народно събрание се свиква по решение на Народното събрание. Решението се приема с мнозинство повече от половината от всички народни представители.

Чл.99. (1) Президентът насрочва избори за народни представители във Великото Народно събрание в двумесечен срок от решението на Народното събрание.

(2) Президентът свиква Великото Народно събрание в едномесечен срок от произвеждането на изборите.

Чл.100. Великото Народно събрание приема закон за изменение и допълнение на тази Конституция или на нова Конституция, както и за изменение на територията на Република България с мнозинство 2/3 от всички народни представители, чрез три гласувания, които се извършват в различни заседания.

Чл.101. Законът за изменение и допълнение на Конституцията, както и Законът за изменение на територията на Република България се подписват от председателя на Великото Народно събрание, който ги обнародва в Държавен вестник в 7-дневен срок от приемането им. Те влизат в сила от деня на обнародването им в Държавен вестник, освен ако в тях е предвидено друго.

Чл.102. След приемането на Закона за изменение и допълнение на Конституцията, както и на Закона за изменение на територията на Република България, Великото Народно събрание се разпуска. Народното събрание продължава да изпълнява своите функции.

Глава пета

ПРЕЗИДЕНТ НА РЕПУБЛИКАТА

Чл.103. (1) Президентът е държавен глава. Той олицетворява единството на нацията и представлява Република България в международните й отношения.

(2) Президентът се подпомага в своята дейност от вицепрезидент.

и може да бъде избран

Чл.104. (1) Президентът се избира пряко от избирателите за срок от пет години по ред, определен в закона.

35
1-10
lv

(2) За президент може да бъде избран български гражданин по рождение, навършил 40 години, който отговаря на условията за избиране на народен представител и е живял последните пет години в страната.

(3) Избран е кандидатът, получил повече от половината действителни гласове, ако в гласуването са участвували повече от половината избиратели.

(4) Ако никой от кандидатите не е избран, се произвежда нов избор в седемдневен срок, в който участвуват двамата кандидати, получили най-много гласове. Избран е кандидатът получил повече гласове.

(5) Изборът за президент се произвежда не по-рано от три месеца и не по-късно от два месеца преди изтичане на срока на пълномощията на ~~президента~~ ^{предишния} президент.

а)

(6) Споровете относно законността на избора на президент се решават от Конституционния съд в едномесечен срок.

Чл.105. Вицепрезидентът се избира едновременно с президента при условията и реда за избиране на Президент.

Чл.106. (1) Президентът и Вицепрезидентът могат да бъдат преизбрани на същата длъжност само за още един мандат.

(2) Президентът и вицепрезидентът не могат да бъдат народни представители, да изпълняват други държавни, политически, обществени и стопански дейности и да участвуват в ръководството на политически партии.

Чл.107. Президентът и Вицепрезидентът полагат пред Народното събрание клетвата по чл.77, ал.2.

Чл.108. (1) Пълномощията на Президента се прекратяват предсрочно при:

1. смърт;

① 2. подаване на оставка пред Народното събрание;

Вицепр. събр

② 3. трайна невъзможност да изпълнява правомощията си,

поради тежко заболяване;

4. при условията на чл.114.

(2) В случаите на предходната алинея функциите на президента се изпълняват от вицепрезидента до отпадане на основанията за заместване или до избиране на нов президент.

(3) При невъзможност на Вицепрезидента да замества Президента, функциите се изпълняват от председателя на Народното събрание.

Чл.109. (1) Президентът на републиката:

1. насрочва избори за Народно събрание и органи на местно самоуправление и определя датата за произвеждане на национален референдум, когато за това има решение на Народното събрание;

2. отправя обръщания към народа и Народното събрание;

3. след консултации с председателя на Народното събрание и с министър-председателя **може** да разпусне Народното събрание, ако то последователно е гласувало недоверие на три правителства.

Президентът не може да разпусне Народното събрание в първата година от неговия мандат, освен в случая на чл.110, ал.5.

4. сключва международни договори в случаите, определени със закон;

5. определя границите на административно териториалните единици и техните центрове по предложение на Министерския съвет;

6. Назначава и освобождава от длъжност ръководителите на дипломатическите и консулските представителства и постоянните представители при международни организации на Република България по предложение на Министерския съвет и приема акредитивните и отзователни писма на чуждите дипломатически представители в страната;

7. Назначава и освобождава от длъжност ръководителите на Българската национална телевизия, Българското национално радио и на Българската телеграфна агенция по предложение на Министерския съвет;

8. награждава с ордени и медали;

9. дава, възстановява, освобождава и лишава от българско гражданство;

10. предоставя убежище;

11. упражнява право на помилване;

12. опрощава несъбираеми държавни вземания;

Значение за населеност
~~Съгласно чл. 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000~~

13. наименова населени места и обекти с национално значение.

Чл.110. (1) Президентът след консултации с парламентарните групи възлага на посочен от най-голямата по численост парламентарна група кандидат за министър-председател да състави Правителство. Кандидатът за министър-председател предлага Министерски съвет, съставен от една или повече политически партии и независими лица.

(2) Когато в 7-дневен срок кандидатът за министър-председател не успее да предложи състав на Министерския съвет, президентът възлага това на посочен от втората по численост парламентарна група кандидат за министър-председател.

(3) Ако и в този случай не бъде предложен състав на Министерски съвет, Президентът възлага на някоя следваща парламентарна група да посочи кандидат за министър-председател.

(4) Когато проучвателният мандат е приключил успешно, Президентът предлага на Народното събрание да избере кандидата за министър-председател.

(5) Ако не се постигне съгласие за образуване на правителство, президентът назначава служебно правителство, разпуска Народното събрание и насрочва нови избори.

Чл.111. (1) Президентът е върховен главнокомандуващ на въоръжените сили на Република България.

Чл. 116 ал. 1 П

(2) Президентът назначава и освобождава висшия команден състав на въоръжените сили и ^{удостоверява} ~~удостоверява~~ с висши военни звания по предложение на Министерския съвет.

(3) Президентът възглавява Съвета за национална сигурност, чийто статут се определя със закон.

(4) Президентът обявява обща и частична мобилизация по предложение на Министерския съвет;

(5) Президентът обявява по предложение на Министерския съвет положение на война при въоръжено нападение срещу ст раната или при необходимост от неотложно изпълнение на международни задължения, военно или друго извънредно положение, когато Народното събрание не заседава. В тези случаи то се свиква незабавно.

Чл.112. (1) Президентът подписва законите, приети от Народното събрание и ги обнародва в 15-дневен срок от получаването им.

(2) В срока на предходната алинея президентът може мотивирано да върне закона на Народното събрание за ново обсъждане, което не може да му бъде отказано.

(3) Повторно приетият от Народното събрание закон се обнародва от президента в 7-дневен срок от получаването му.

Чл.113. (1) В изпълнение на своите правомощия Президентът издава укази, отправя обръщания и послания.

(2) Указите на президента се приподписват от министър-председателя или съответния министър.

(3) Не подлежат на приподписване указите, с които се:

1. назначава служебно правителство;
2. възлага проучвателен мандат за образуване на правителство;
3. разпуска Народното събрание;
4. връща закон гласуван от Народното събрание за повторно обсъждане;
5. определя организацията и реда на дейност на службите към президентството и назначава персонала;
6. насрочват избори и референдум;
7. обнародват законите.

Чл.114. (1) Президентът не носи отговорност за действията, извършени при изпълнение на своите функции, с изключение на държавна измяна и нарушение на Конституцията.

(2) Обвинението се повдига по предложение най-малко на една четвърт от народните представители и се поддържа от Народното събрание, ако повече от две трети от народните представители са гласували за това.

(3) Конституционният съд разглежда обвинението срещу Президента в едномесечен срок от внасянето на обвинението. Ако бъде установено, че президентът е извършил държавна измяна или нарушил Конституцията, президентските пълномощия се прекратяват.

(4) Президентът и вицепрезидентът не могат да бъдат задържани и срещу тях не може да бъде възбудено наказателно преследване.

Чл.115. (1) Президентът може да възлага на вицепрезидента функциите си по чл.109, ал.1, т.т.6, 8, 9 и 12.

(2) Вицепрезидентът отговаря за държавна измяна и нарушение на Конституцията по ред и условия предвидени за президента.

Глава шеста
МИНИСТЕРСКИ СЪВЕТ

Чл.116. (1) Министерският съвет осъществява изпълнителната власт.Той ръководи и осъществява вътрешната и външната политика на страната в съответствие с Конституцията и законите.

(2) Министерският съвет осигурява обществения ред и националната сигурност и осъществява общото ръководство на държавната администрация и на въоръжените сили.

Чл.117. (1) Министерският съвет ~~съставя държавния бюджет и~~ ръководи ~~неговото~~ изпълнение; ^{по не бюджет} организира стопанисването на държавните имоти;сключва, утвърждава и денонсира международни договори, в случаите предвидени в закона.

(2) Министерският съвет отменя ~~незаконно~~ ^{незаконно} съобразни или ~~неправилни~~ ^{незаконни} актове на министрите.

Чл.118. (1) Министерският съвет се състои от министър-председател, заместник-министър-председатели и министри.

(2) Председателят на Министерския съвет ръководи и координира общата политика на правителството и носи отговорност за нея. Той назначава и освобождава от длъжност заместник-министрите.

(3) Министрите ръководят самостоятелно отделни ведомства, освен ако Народното събрание реши друго и носят отговорност за своите действия.

Чл.119. Членовете на Министерския съвет полагат пред Народното събрание клетвата по чл.77, ал.2.

Чл.120. Членове на Министерския съвет могат да бъдат български граждани, които отговарят на условията за избиране на народни представители.

Чл.121. (1) Пълномощията на Министерския съвет се прекратяват:

1. с подаване на оставка пред новоизбраното Народно събрание;
2. с гласуване на недоверие на Министерския съвет или министър-председателя;
3. с подаване на оставка на Министерския съвет и на министър-председателя;
4. при смърт на министър-председателя.

(2) В случаите по предходната алинея Министерският съвет изпълнява функциите си до избирането на нов Министерски съвет.

Чл.122. (1) Министерският съвет може да поиска от Народното събрание да му гласува доверие по цялостната политика, по програмата и по

конкретен повод. Решението се приема с мнозинство повече от половината от присъстващите народни представители.

(2) Когато Министерският съвет не получи исканото доверие той подава оставка.

Чл.123. (1) Членовете на Министерския съвет не могат да заемат длъжности и да извършват дейности, които са несъвместими с положението на народен представител.

(2) Народното събрание може да определи и други длъжности и дейности, които членовете на Министерския съвет не могат да заемат или извършват.

Чл.124. Въз основа и в изпълнение на законите Министерският съвет приема постановления, разпореждания и решения. С постановления Министерският съвет приема и правилници и наредби.

Чл.125. Министрите издават правилници, наредби, инструкции и заповеди.

Чл.126. (1) Държавните служители са изпълнители на волята и интересите на нацията. При изпълнение на своята служба те са длъжни да служат на закона и да бъдат политически неутрални.

(2) Със закон се определят условията, при които държавните служители се назначават и освобождават от длъжност и могат да упражняват своите граждански и политически права. Длъжностите в държавната администрация се заемат с конкурс, с изключение на длъжностите определени със закон.

Глава седма
СЪДЕБНА ВЛАСТ

Чл.127. (1) Съдебната власт защитава правата и законните интереси на гражданите, юридическите лица и държавата.

и се самоконтролира

(2) Съдебната власт е независима. При осъществяване на своите функции съдиите, съдебните заседатели, прокурорите и съдоследователите се подчиняват само на закона.

*3)
2).
както и при
платен
подмет.*

(4) (3) Правосъдието се осъществява в името на народа.

република

Чл.128. (1) Правораздаването се осъществява от Върховния касационен съд, Върховния административен съд, апелативни, окръжни, военни и районни съдилища.

(2) Със закон могат да се създават и специализирани съдилища.

(3) Извънредни съдилища не се допускат.

Чл.129. (1) Съдилищата осъществяват контрол за законосъобразност на актовете и действията на административните органи.

(2) Гражданите и юридическите лица могат да обжалват всеки административен акт, с изключение на изрично посочените от закона.

Чл.130. (1) Съдилищата осигуряват равенство и условия за състезателност на страните в съдебния процес.

уставно

(2) В производството по делата се осигурява разкриването на истината.

(3) Разглеждането на делата във всички съдилища е публично, освен когато законът предвижда друго.

(4) Актовете на правораздаването се мотивират.

Чл.131. (1) Гражданите и юридическите лица имат право на защита във всички стадии на процеса.

(2) Редът за упражняване правото на защита се определя със закон.

Чл.132. В определени от закона случаи в правораздаването участвуват и съдебни заседатели.

Чл.133. Върховният касационен съд осъществява върховен съдебен надзор за точното и еднакво прилагане на законите от всички съдилища.

Чл.134. (1) Върховният административен съд осъществява върховен съдебен надзор за точното и еднаквото прилагане на законите в административното правораздаване.

(2) Върховният административен съд се произнася по спорове за законността на актовете на Министерския съвет, министрите, както и други актове, посочени в закона.

Чл.135. (1) Към всички общи съдилища има прокурори, а към съдилищата, които разглеждат наказателни дела като първа инстанция и съдии-следователи.

(2) Към Върховния касационен съд е главният прокурор, който осъществява надзор за законност и методическо ръководство върху дейността на всички прокурори.

Чл.136. Прокуратурата следи за спазване на законността като:

1. привлича към отговорност лицата, които са извършили престъпления, и поддържа обвинението по наказателни дела от общ характер;
2. упражнява надзор при изпълнение на наказателните и другите принудителни мерки;
3. предприема действия за отмяна на незаконосъобразни актове;
4. в предвидените от закона случаи участва в граждански и административни дела.

Чл.137. (1) Съдиите, прокурорите и съдии-следователите се назначават от Президента на Републиката по предложение на Висшия съдебен съвет.

(2) Повишаването, преместването и освобождаването от длъжност се извършва от Висшия съдебен съвет по предложение на министъра на правосъдието за съдиите и съдии-следователите, а за прокурорите - по предложение на Главния прокурор.

(3) Председателят на Върховния касационен съд, председателят на Върховния административен съд и главният прокурор се назначават и освобождават от президента на Републиката по предложение на Висшия съдебен съвет.

(4) Съдиите, прокурорите и съдии-следователите са несменяеми до навършване на пенсионна възраст. Те се освобождават от длъжност и при подаване на оставка, при влизане в сила на присъда, с която е наложено наказание лишаване от свобода за умишлено престъпление, както и при трайна

фактическа невъзможност да изпълняват задълженията си за повече от една година.

(5) Младшите съдии, прокурори и съдии-следователи се назначават за определен срок.

Чл.138. (1) Висшият съдебен съвет се състои от 25 члена. Негови членове по право са председателят на Върховния касационен съд, председателят на Върховния административен съд и Главният прокурор.

(2) За членове на Висшия съдебен съвет, които не са негови членове по право се избират практикуващи юристи с високи професионални и нравствени качества, които имат най-малко 15 години професионален стаж.

(3) Единадесет от членовете на Висшия съдебен съвет се избират от Народното събрание и единадесет - от общо събрание на съдиите от Върховния касационен съд, Върховния административен съд, прокурорите към Върховния касационен съд и председателите на апелативните и на окръжните съдилища.

(4) Мандатът на изборните членове на Висшия съдебен съвет е пет години. Те не могат да бъдат преизбрани.

(5) Заседанията на Висшия съдебен съвет се председателствуват от Президента, а в негово отсъствие - от министъра на правосъдието. Те не участвуват в гласуването.

Чл.139. Решенията на Висшия съдебен съвет за повишаване, преместване или освобождаване от длъжност на съдия, прокурор или съдия-следовател, се приемат с тайно гласуване.

Чл.140. (1) Съдиите, прокурорите и съдии-следователите се ползват с имунитета на народните представители.

(2) В определени от закона случаи решение за снемане имунитета на съдия, прокурор или съдия-следовател се взема от Висшия съдебен съвет.

Чл.141. Организацията и дейността на Висшия съдебен съвет на съдилищата, прокурорските и следствените органи, статутът на съдиите, прокурорите и съдии-следователите, условията и редът за назначаване и освобождаване от длъжност на съдиите, съдебните заседатели, прокурорите и съдии-следователите, както и за осъществяване на тяхната отговорност се уреждат със закон.

Чл.142. (1) Адвокатурата е свободна, независима и самоуправляваща се. Тя подпомага гражданите и юридическите лица при защитата на техните права и законни интереси.

(2) Организацията и редът на дейността на адвокатурата се уреждат със закон.

Глава осма

МЕСТНО САМОУПРАВЛЕНИЕ И МЕСТНА АДМИНИСТРАЦИЯ

Чл.143. (1) Територията на Република България се дели на общини и области. В големите градове могат със закон да се създават административни райони.

(2) Други административно-териториални единици могат да бъдат създавани със закон.

Чл.144. Местното самоуправление се осъществява в общината. Гражданите участвуват в управлението на общината, както чрез избраните от тях органи на местно самоуправление, така и непосредствено чрез референдум или общо събрание на населението.

Чл.145. Общините могат да се сдружават за решаване на общи въпроси.

Чл.146. (1) Орган на местното самоуправление в общината е общинският съвет, който се избира от населението на съответната община по ред, определен със закон за срок от четири години.

(2) В границите на закона населението на общината и общинският съвет решават всички местни въпроси.

Чл.147. (1) Орган на изпълнителната власт в общината е кметът. Той се избира от общинския съвет за срок от четири години.

ВАРИАНТ на ал.1

(1) Орган на изпълнителната власт в общината е кметът. Той се избира пряко от населението за срок от четири години.

(2) В своята дейност кметът се ръководи от закона, актовете на общинския съвет и решенията на населението.

(3) Органите на изпълнителната власт в съставните населени места на общините се определят със закон.

Чл.148. (1) Общината има самостоятелен бюджет.

(2) Постоянните финансови източници на общината се определят със закон.

(3) Държавата чрез средства от бюджета и по друг начин **подпомага** нормалната дейност на общините.

Чл.149. (1) Министерският съвет назначава във всяка област областен управител, който е негов представител.

(2) Областният управител осигурява провеждането на държавната политика, **в съответствие с обществените и национални интереси** в границите на законността и осъществява административен контрол, по ред определен в закона.

Чл.150. Централните държавни органи и техните представители **по места** осъществяват контрол за законосъобразност върху актовете на органите на местното управление, когато това е предвидено в закон.

Чл.151. Общинските съвети могат да оспорват пред съда актовете и **действията**, с които се нарушават техни права.

Чл.152. Организацията и редът на дейността на органите на местното самоуправление се уреждат със закон.

Глава девета
КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД

Чл.153. (1) Конституционният съд:

1. дава задължителни тълкувания на Конституцията;
2. произнася се по искане за установяване на противоконституционност на законите и на другите актове на Народното събрание, на актове със сила на закон, както и на актовете на Президента;
3. решава спорове за компетентност между Народното събрание, Президента и Министерския съвет, както и между органите на местно самоуправление и централните изпълнителни органи;

4. произнася се за съответствието на сключените от Република България международни договори с Конституцията, преди ратификацията им, както и за съответствие на законите с общопризнатите норми на международното право, с международните договори, по които България е страна;

5. произнася се по спорове за законността на избора за президент и вицепрезидент;

6. произнася се по спорове за законността на избора на народен представител;

7. произнася се по обвинения, повдигнати от Народното събрание срещу президента и вицепрезидента.

(2) Със закон не могат да се дават или отнемат правомощия на Конституционния съд.

(3) Конституционният съд действа по инициатива на президента, Министерския съвет, най-малко 1/5 от народните представители, Върховния касационен съд и Върховния административен съд. **Споровете за компетентност могат да се поставят и от общинските съвети.**

(4) Когато установят несъответствие между закон и Конституция, Върховният касационен съд или Върховният административен съд спират производството по делото и внасят въпроса в Конституционния съд.

Чл.154.(1) Конституционният съд постановява решенията си мнозинство повече от половината от всички съдии.

(2) Решенията на Конституционният съд се обнародват в "Държавен вестник" в 15-дневен срок от приемането им. Актът, обявен за

30

противоконституционен не се прилага от деня на влизането на решението в сила. Решението влиза в сила три дни след обнародването му.

(3) Частта от закона, която не е обявена за неконституционна, запазва действието си.

Чл.155. (1) Конституционният съд се състои от 12 съдии, една трета, от които се избират от Народното събрание, една трета се назначават от президента и една трета се избират на общо събрание на съдиите от Върховния касационен съд и Върховния административен съд.

(2) Мандатът на съдиите от Конституционния съд е 9 години. Те не могат да се избират повторно на тази длъжност. Съставът на Конституционния съвет се обновява през три години с по една трета от всяка квота определена чрез жребий.

(3) За съдии в Конституционния съд се избират юристи с високи професионални и нравствени качества, които имат най-малко 15 години професионален стаж.

(4) Съдиите от Конституционния съд избират председател на съда с тайно гласуване за срок от три години.

(5) Положението на член на Конституционния съд е не-съвместимо с представителен мандат, с политически и административни постове, с членство в политическа партия или синдикат и с упражняването на свободна, търговска или друга платена постоянна професионална дейност.

(6) Членовете на Конституционния съд са несменяеми. Те се ползват с имунитета на народните представители.

Чл.156. (1) Пълномощията на съдия в Конституционния съд се прекратяват при:

- 1. изтичане на определения срок;
- 2. подаване на оставка пред Конституционния съд;
- 3. влизане в сила на присъда, с която е наложено наказание лишаване от свобода за умишлено престъпление;
- 4. фактическа невъзможност да изпълнява задълженията си за повече от една година.
- 5. смърт.

(2) Конституционният съд сменя имунитета и установява фактическата невъзможност на съдиите да изпълняват задълженията си с тайно гласуване и с мнозинство най-малко 2/3 от всички съдии.

(3) При прекратяване на мандата на съдия от Конституционния съд, в едномесечен срок на негово място се избира друг от съответната квота.

Чл.157. Организацията и редът на дейност на Конституционния съд се урежда със закон.

**Глава десета
ГЕРБ, ПЕЧАТ, ЗНАМЕ, ХИМН, СТОЛИЦА**

Чл.158. Гербът на Република България е ^{златен} златен (коронован) лъв на тъмночервено поле. *всички форми на герба*

Чл.159. На държавния печат е изобразен гербът на Република България.

Чл.160. Знамето на Република България е трицветно - бяло, зелено и червено, поставени водоравно.

Чл.161. Химнът на Република България е песента "Мила Родино".

Чл.162. Столицата на Република България е град София.

ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

(1) След приемането на Конституцията Великото Народно събрание се саморазпуска.

(2) До избирането на Върховния касационен съд и Върховния административен съд, тяхното правомощие по чл.138, ал.3 и чл.155, ал.1 от Конституцията се упражнява от Върховния съд на Република България.

(1) Народното събрание в едногодишен срок от влизането на Конституцията в сила привежда в съответствие с нея онези норми на законите, които ѝ противоречат.

(2) Народното събрание в срок от три години приема законите, които изрично са посочени в Конституцията.

Определената с Конституцията съдебната власт влиза в действие след приемането на новите устройствени и процесуални закони, *които не надвишават срока за влизане.*

(1) Изборите за Народно събрание *се произвеждат не по-късно от седемдесет и пет дни от саморазпускането на Седмото Велико Народно събрание.*

Handwritten signature or initials in a circle.

вероятно

(2) Изборите за президент и вицепрезидент се провеждат не по-късно от 30 дни от избора за Народно събрание.

(3) До избирането на Президент и Вицепрезидент Председателят (Президентът) и Зам.-председателят (Зам.-президентът) изпълняват функциите на президент и вицепрезидент по тази Конституция.

5. Правителството продължава да изпълнява функциите по тази Конституция до образуването на ново правителство.

6. Великото Народно събрание продължава да изпълнява функциите си до избиране на ново Народно събрание, като приема Закон за избиране на Народно събрание и органи на местно самоуправление. В същия срок се образува Конституционния съд.

7. Тази Конституция влиза в сила три дни след обнародването ѝ в Държавен вестник.

Забележка: Повдигнатите текстове отразяват новите моменти.

~~2 5 2 2~~
= 4 2 2 2 2
2 2 2 2 2

Д О К Л А Д

по изменения проект за
Конституция след приемането
му на първо четене

След внасянето на Проекта за Конституция на България за обсъждане на първо четене до момента на гласуването му във Великото Народно събрание са били направени около 500 предложения, от които - около 400 на изказалите се 108 народни представители (81 по същество) в продължение на 7 (8 с представянето на доклада) пленарни заседания и около 100 - от граждани. Съгласно изискванията на чл. 83, ал. 1 от Правилника за организацията и дейността на Великото народно събрание Комисията за изработване на проект за Конституция на България обсъди направените предложения и внесе необходимите изменения и допълнения на приетия на първо четене проект.

Една част от направените предложения имаха принципен характер, а другите бяха от редакционно естество. Комисията взе предвид и едните, и другите, което може да се констатира от настоящата редакция на проекта. Същевременно, трябва да се има предвид, че Конституцията следва една определена цялостна структура и не всяко предложение може директно или буквално да се впише в нея. В този смисъл направените предложения са реализирани

в съответната форма и са намерили своето систематично място.

Много от конкретните предложения и внесените в текста поправки и допълнения не се споделят или подкрепят изцяло от членовете на Конституционната комисия, включително нейното ръководство.

Представени са и редица предложения от името на комисии на ВНС, на техните председатели в качеството им на такива, както и от членове на Правителството - народни представители. Така например, Иван Костов внесе обстойно разработени текстове по материята на публичните финанси. Стефан Стайнов направи множество предложения по местното самоуправление. Могат да се дадат и други подобни примери, когато бяха представени разгърнати и обосновани правни текстове. Конституционната комисия споделя разбирането че те са важни, но характерът на обществените отношения, за които те се отнасят изисква тези въпроси да се уредят в съответните закони.

Част от предложенията се отнасят до Преамбюла. Комисията взе решение, съобразно предложението на н.п. Валери Петров, окончателното му редактиране да стане след приключването на работата по останалата част от проекта. Би било целесъобразно това да стане чрез специално избрана редакционна комисия.

В ГЛАВА ПЪРВА на проекта - ОСНОВНИ НАЧАЛА са внесени както редакционни подобрения на текстовете, така и изменения по същество.

В чл.1 бе дадена нова характеристика на държавата като освен

републиканската форма на управление се подчертава изключително важното обстоятелство, че тя е демократична държава, че се изгражда и функционира на основата на принципа за демокрацията.

С оглед усъвършенствуване структурата на проекта са извършени корекции и размествания в членове 9; 10; 11, ал.4; 12, ал.1; 13, ал.2; 14 и 16, ал.1. Чувствително бе редуцирано позоваването на държавата като активен източник и субект, осигуряващ достъпа до определени публични блага, съобразно изискванията на множество депутати.

Значителни затруднения създаде новата редакция на чл. 18, имащ за предмет обектите на изключителна държавна собственост. Ядрената енергия и по-точно ресурсите и инсталациите за производството ѝ бяха изключени от режима на изключителна държавна собственост. В новата редакция производството на ядрена енергия се разглежда като обект на евентуален държавен монопол, който следва да се установи по преценка на Народното събрание със закон.

Следвайки логиката на направените предложения относно правата и свободите на гражданите, редица текстове на ГЛАВА ВТОРА намериха по-прецизни формулировки.

Въпреки че общата идея се съдържа в конституционните разпоредби, в чл. 28, ал. 1 изрично бе установена забрана за насилствена асимилация. Тя се третира като относително самостоятелна форма на античовешко третиране на човешкия индивид.

В чл. 30 бе въведена нова ал. 7, изключваща погасяването по

давност на наказателното преследване и изпълнението на наказанието за престъпления против мира и човечеството. Тази разпоредба съществуваше и досега в Наказателния кодекс. Включването ѝ като конституционна норма и по този начин придаването на върховна юридическа сила е израз на значението, което ѝ придава ВНС.

Развитие претърпя и чл. 36, визиращ свободата на съвестта. Счете се, че формулировката е прекалено лаконична, а от друга страна идеята залегнала в основата ѝ, бе необосновано разделена между чл. 36 и чл. 13, ал. 2, в частност относно верската търпливост и рамките в които може да се упражнява свободата на съвестта. Понастоящем материята е концентрирана на едно място и е развита във всичките ѝ главни направления.

Именно при правата на гражданите бе включено и активното изборително право. В първоначалния вариант то не бе на своето систематично място, а в чл. 9, ал. 2 и 3, т.е. в структурата на общите положения. Сега то заема водеща позиция в рамките на политическите права на личността - чл. 41.

Най-съществени са измененията в правомощията на висшите държавни органи и тяхното разпределение. Водещата идея при това бе да се постигне максимално балансиране и уравновесяване на трите власти за да се формира механизма на тяхното взаимно възпиране и взаимен контрол.

Материята за Народното събрание не претърпя чувствителни изменения. Запази се нейното уреждане на основата на върховенството на тази институция. Съкратен бе максималният срок

за провеждане на избори след разпускането на НС от 3 на 2 месеца. Целта е да се осигури континюитет във функционирането на държавния апарат, в частност на законодателната власт.

Общата характеристика и компетенциите на Народното събрание в настоящия вариант на проекта отговарят по-пълно на изискванията към един конституционен текст. Редакцията подчертава ролята на Парламента като орган, притежаващ главно и изключително законодателни правомощия.

Остава открит въпросът за Великото народно събрание като институция, която по мнението на множество народни представители е отживяла своето време. Счита се, че тя може ефективно да бъде заместена от обикновеното Народное събрание чрез специалните процедури и квалифицирани изисквания при приемането, изменението или допълнението на нова конституция или решаването на други въпроси от евентуалната компетентност на ВНС. Тези въпроси ще бъдат решени направо посредством вота на народните представители на второ четене.

В светлината на уравновесените власти трябва да се разглежда и стремежът на Комисията да засили и затвърди функциите и компетентността на Президента като държавен глава, олицетворяващ единството на нацията. Неговите функции не са единствено представителни. Засилени са конститутивните му правомощия, по отношение на националните телевизия и радио, Българската телеграфна агенция, командния състав на въоръжените сили, назначаване на съдии, прокурори и следователи, както и при формиране на правителството. Президентът ще има и много важни

правоошция по формирането на правителство.

Все в духа на уравновесяване на отделните власти са установени по нов начин функциите и компетентността на Министерския съвет. В тази насока се предлага една принципно нова концепция като се избягва изчерпателното изброяване на правоошция и по този начин се предоставя по-голяма самостоятелност на Правителството при провеждане на държавната политика и се постига необходимата цялостност на функциите. То е освободено от излишната опека на легислатурата, което е израз на значението придавано на изпълнителната власт, както и на самия принцип за разделение на властите. Концепцията за Министерския съвет в този и вид действително го превръща в орган, който пряко или чрез съответните органи осъществява цялата изпълнителна власт, ръководи и осъществява вътрешната и външната политика на страната съобразно закона.

Особено място в новия проект заема фигурата на министър-председателя. Дадени му са самостоятелни функции, което го превръща, съобразно съвременните тенденции в много други страни, в относително самостоятелна институция, със свои правоошция и своя лична отговорност не само за своята работа, но и за цялостната политика на правителството. Засилването както на компетентността, така и на отговорността на министър-председателя ще повиши ефективността на действията му и неговата ръководна роля.

Спорен момент в съдебната система остава прокурорската институция. Някои народни представители настояват тя да не бъде

включвана в съдебната власт, а обособена както досега в своеобразно четвърта власт. Тъй като този проблем не може да бъде безусловно решен от Конституционната комисия, в проекта е оставен в първоначалния вариант, който впрочем среща повече поддръжници. Той следва да се реши в пленарно заседание на второ четене.

Най-същественото нововъведение относно органите на местно самоуправление е включването в чл. 143 на нова ал. 2, по силата на която се дава възможност посредством закон да бъдат формирани и други административно-териториални единици. Бе прието, че това е една изключително динамична материя, на която предстои значително развитие. То ще премине през различни етапи, всеки със свои специфични изисквания и не е обосновано за целта да се изменя Конституцията. Важното в случая е, че е фиксирана общината като основа на местното самоуправление и развитието на териториалните общности.

Остава в два варианта изборът на кмет. Първата алтернатива - прекият избор от населението на общината, е една еманация на идеята за своеобразен "президент" на съответната територия. Втората алтернатива - избор от общинския съвет, развива пълноценно принципа на самоуправлението. Което означава, че органите на местно самоуправление следва самостоятелно да избират своите изпълнителни структури и да упражняват пълноценен контрол върху тяхната дейност.

Предоставя се значителна свобода на местните органи сами да определят своята вътрешна структура, което е практически израз на демократизма и автономността на местната власт при задоволяване

интересите на населението в съответните териториални единици.

Известни промени претърпя и материята за Конституционния съд. Беше изменена поредността на текстовете и се започва с подсъдността, едва след което се преминава към решенията и състава на съда. По такъв начин първо се изгражда функционалната характеристика на този нов за нашите условия орган.

Предоставено е право на общинските съвети да отнасят до КС своите спорове за подведомственост. Така кръгът на субектите, които могат да го сезират претърпява известно разширение.

При изработване настоящия вариант на **ПРЕХОДНИТЕ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ** е взето предвид и Решението от 28 май 1991 г. относно сроковете за приемането на Конституцията и разпускането на ВНС. Определя се поредността на предстоящите избори: първо за НС и местни органи, а после – за Президент, като са установени и крайни срокове. По силата на самата Конституция изборите следва да се проведат през месец септември.

За да се осигури непрекъсваемост в дейността и нормално функциониране на държавния апарат и главно – на икономическата реформа, ВНС може да продължи своята законодателна дейност след саморазпускането си до избора на обикновено Народно събрание.

Установените срокове и поредност определят и законите, които ВНС следва да приеме в заключителния етап на своята дейност. Това са: на първо място Закон (или закони) за изборите на НС и местни органи и на второ място – Закон за Конституционния съд, който е призван да гарантира спазването и прилагането на новоприетата

Конституция, включително обезпечаването на законни избори за НС, местни органи и президент.

Тъй като изборите за президент ще се състоят в 3-месечен срок от свикването на новото Народно събрание, те могат да бъдат проведени по закон, приет от него.